

HALACHIC AND HASHKAFIC ISSUES IN CONTEMPORARY SOCIETY

232 - LEAVING ERETZ YISRAEL OU ISRAEL CENTER - FALL 2021

• In previous shiurim we have looked in some depth at the mitzva of aliya¹. Nevertheless, we have never focused in detail on the practical question of yerida - *leaving* Eretz Yisrael to visit or live in another country. Naturally, many of issues of aliya and yerida overlap but we we be'H examine below a number of new and fascinating angles.

A] AVRAHAM'S YERIDA

1. (י) ויהי רעב בארץ ויֵרַד אַבְרָם מֵעֵרֶץ יִשְׂרָאֵל לְגֹרֶשׁ שָׁם כִּי־כָבֵד הָרָעַב בְּאֶרֶץ:

בראשית י"ב

Avraham Avinu's original Aliya to Eretz Yisrael was shortlived. Before long he went down² to Egypt due to a famine in the Land.

2. (י) רעב בארץ – צאותה ארץ לדב. לנסותו אם ירבה אחר דבריו של הקדוש ברוך הוא שאמר לו ללכת אל ארץ כנען, ועכשיו משיאו ללאח ממנה.

רש"י שם

Rashi, following Chazal, explain that this was one of the tests of Avraham's trust in God. He was correct in leaving Eretz Yisrael due to the threat of starvation, and passed the test by not complaining or doubting God's plan in telling him to live in a Land which so quickly become impossible to remain in!

3. .... ודע כי אברהם אבינו חטא חטא גדול בשגגה, שכבד אתו הצדקת במכשול עון מפני פחדו פן יהרגוהו, והיה לו לצטוח צעם שיגיל אותו ואת אשתו ואת כל אשר לו, כי יש צאלכים כח לעזור ולהליל. גם יליאתו מן הארץ, שנלווה עליה בתחילה, מפני הרעב, עון אשר חטא, כי האלהים צרעו יפדנו ממות³. ועל המעשה הזה גזר על זרעו הגלות בארץ מזלים ציד פרעה. במקום המשפט שמה הרשע והחטא⁴.

רמב"ן שם

By contrast, the Ramban, also following different positions in Chazal⁵, critiques⁶ Avraham for leaving the Land and failing to trust in God to save him from the famine. As such, Avraham failed the test through his yerida⁷.

4. .... ואף על פי שמותר לצאת אינה מדת חסידות. שהרי מחלון וכליון שני גדולי הדור היו ומפני צרה גדולה יצאו ונתחייבו כלייה למקום.

רמב"ם הלכות מלכים פרק ה הלכה ט

The Rambam does not comment on Avraham's yerida, but his position may be seen in his comment on Machlon and Chilyon, who were halachically permitted to leave EY but should nevertheless have stayed⁸.

1. See <https://rabbimanning.com/index.php/audio-shiurim/cji/israel-related-issues/> for these shiurim.

2. This is the first use of the verb 'yered' in the Torah in connection with a person. Before this point the word was only used for God descending from the Heavens into this world to view its corruption and execute punishment. The parallel of leaving kodesh for chol is very striking.

3. See Iyov 5:20 בְּרָעַב פָּדַח מִמּוֹת וּבְמַלְחָמָה מִיַּד חָרֵב

4. See Kohelet 3:16 וְעוֹד רָאִיתִי תַּחַת הַשָּׁמַשׁ מְקוֹם הַמְשַׁפֵּט שָׁמָּה הָיָה הַצָּדִק וּמְקוֹם הַצָּדִק שָׁמָּה הָיָה הַרְשָׁע

5. R. Chavel in his footnotes flags that Rashi's approach praising Avraham follows the position of R. Shimon in the Zohar (Lech Lecha 83:1) and other midrashim, and Ramban's critique of Avraham follows the positions of R. Yehuda - Zohar (Lech Lecha 81:2). See also Pirkei D'Rabbi Eliezer 26:22 which is somewhat ambiguous, but implies this approach.

6. This critique is in turn firmly rejected by the Netziv (ibid) who is unwilling to criticize Avraham for his yerida.

7. The centrality of EY in the thought and writings of the Ramban is an important topic in itself. See *The Centrality of Eretz Yisrael in Nachmanides*, R. Aryeh Newman, Tradition 10:1 p21. Examples that R. Newman flags include: Ramban's gloss to Maimonides Sefer Hamitzvot adding the mitzva of living in EY as one of the 613, Ramban's position that the Avot only kept mitzvot in EY, his position that, even today, mitzvot are only fully applicable (hashkafically, if not halachically) in EY, and his critique of Avraham for leaving EY.

8. We will see below that the Rambam is ruling on this issue like R. Shimon bar Yochai who understands that the punishment of Machlon and Chilyon was due to their leaving EY, This is in contrast to R. Yehoshua ben Korcha who understands that their punishment was due to their lack of care and failure to daven for Klal Yisrael in their time of need. It is interesting to contrast the positions of R. Shimon here with his position in the Zohar which justifies Avraham's yerida (see above). See also Torah Temima Bereishit 12:10 n13.

B] THE HALACHIC PROHIBITION ON LEAVING ERETZ YISRAEL**B1] TALMUDIC SOURCES**

5. ת"ר: אין יוצאין מארץ לחו"ל אלא כעמדו סאתים בסלע. א"ר שמעון: אימתי? בזמן שאינו מוצא ליקח, אבל בזמן שמוצא ליקח, אפ"ל עמדה סאה בסלע - לא יצא. וכן היה ר"ש בן יוחאי אומר: אלימלך, מחלוך וכליון, גדולי הדור היו ופרנסי הדור היו, ומפני מה נענשו? מפני שיצאו מארץ לחוצה לארץ, שנאמר (רות א:ט) ונתתם כל-העיר עליהן ונתאמנה הזאת נעמי. מאי הזאת נעמי? א"ר יצחק, אמרו: חזיתם, נעמי שיצאת מארץ לחו"ל מה עלתה לה? ..... אמר רב חייה בר אבין א"ר יהושע בן קרח: חס ושלום, שאפ"ל מצאו סובין לא יצאו! ואלא מפני מה נענשו? שהיה להן לבקש רחמים על דורם ולא בקשו, שנאמר (ישעיהו נ"ג) בְּזַעֲקָךָ יִצְלָךְ קְבוּצֶיךָ. אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: לא שנו אלא מעות בזול ופירות ביוקר. אבל מעות ביוקר, אפילו עמדו ארבע סאין בסלע - יוצאין.

בבא בתרא צא.

The Gemara quotes a Beraita that one may not leave EY unless grain has doubled in price⁹. Rabbi Shimon rules that, even if prices go up, as long as one has money to pay for food, one may not leave. However, the Gemara also quotes R. Yochanan who rules that this only applies where food has increased in price, but money is available. However, where food is generally available but a person has no money to buy it - ie no livelihood - they may leave.

6. משנה. ואלו מגלחין במועד: הבא ממדינת הים ..... גמרא. .... ממדינת הים. מתניין דלא כרבי יהודה. דתניא רבי יהודה אומר: הבא ממדינת הים - לא יגלח מפני שיצא שלא ברשות. אמר רבא: לשוט (רש"י) - אם ילא שלא לזוך, ולא ילא חלא כדי לשוט צעולם ולראותו, וזר צמועד. דברי הכל אסור, למזונות - דברי הכל מותר, לא נחלקו אלא להרויחא. מר מדמי ליה כלשוט, ומר מדמי ליה כלמזונות.

מועד קטן יג-יד.

The Mishna discusses who may shave on Chol HaMoed. One heter relates to someone who returned on Chol HaMoed from overseas. The Gemara makes clear that, according to all views, this heter would not apply to someone who had simply travelled for pleasure to sight-see, since they were not permitted to travel in the first place. Travelling to bring back basic sustenance is permitted by all opinions. To travel for business or profit is debated¹⁰.

- This source is not however explicit as to why travelling for pleasure is prohibited.
  - The Ra'avad understands that it relates to the prohibition of leaving EY¹¹.
  - The Rambam¹² understands that it turns on how important the trip was and its impact on kavod Yom Tov¹³.
  - The Vilna Gaon understands that it is prohibited to take a dangerous trip without due justification¹⁴.

7. ואם היה כהן - מטמא בחוצה לארץ. .... ללמוד תורה ולישא אשה. א"ר יהודה: אימתי? בזמן שאין מוצא ללמוד, אבל בזמן שמוצא ללמוד - אינו מטמא. רבי יוסי אומר: אפילו בזמן שמוצא ללמוד - יטמא, לפי שאין אדם זוכה ללמוד מכל. א"ר יוסי: מעשה ביוסף הכהן שהלך אחר רבו לצידן ללמוד תורה. ואמר רבי יוחנן: הלכה כרבי יוסי.

עבודה זרה יג.

Chazal here permit a Cohen to leave Eretz Yisrael to fulfil the mitzva of marrying or learning Torah. Even where one could learn Torah in EY, if there is a special connection with a Rav in chu'l, one must learn where one will be most successful. This is true even more so of finding a spouse whom one wants to marry - see below.

- Again, is the issue of leaving EY simply a halachic concern for a Cohen? Is there a more general prohibition binding all Jews?

8. ת"ר: לעולם ידור אדם בא"י אפ"ל בעיר שרובה עובדי כוכבים, ואל ידור בחו"ל ואפילו בעיר שרובה ישראל. שכל הדר בארץ ישראל - דומה כמי שיש לו אלוה, וכל הדר בחוצה לארץ - דומה כמי שאין לו אלוה, שנא: (ויקרא כה-לח) לַתָּת לְכֶם אֶת-אֲרָץ כְּנָעַן לְהִיּוֹת לְכֶם לְאֱלֹהִים. וכל שאינו דר בארץ אין לו אלוה! אלא לומר לך: כל הדר בחו"ל - כאילו עובד עבודת כוכבים.

כתובות קי.

Chazal made the statement that if a person lives in chu'l it is as if they worshipped avoda zara!

9. 2 seah of grain for a sela instead of the usual 4 seah.

10. The poskim rule that travelling for business or profit is permitted.

11. We will see below that this is also the psak of the Shulchan Aruch.

12. Hilchot Shivat Yom Tov 7:17-18.

13. Ie it is unacceptable to enter Yom Tov without shaving just because of a sight-seeing trip.

14. See commentary of Griz to the Rambam ibid.

9. אמר רב ספרא: כי הוּוּ מיפטר רבנן מהדדי - בעכו הוּוּ מפטרי, משום דאסור לצאת מארץ לחוצה לארץ! (רש"י: שאסור לזני ארץ ישראל ללכת חוצה לארץ.)

גיטין עו:

The Rabbis of Eretz Yisrael would accompany visitors only as far as Acco since they were not permitted to leave EY.

B2] REASONS FOR THE PROHIBITION

- It is clear therefore that there is some form of prohibition to leave EY. Where is the source for this?
- Most poskim understand it to be a *bitul aseh* - ie a breach of the positive mitzva of LIVING in EY¹⁵. This would therefore turn on the question of whether there is indeed a mitzva to live in EY today - see below.

10. (נג) וְהוֹרְשִׁתֶּם אֶת־הָאָרֶץ וְיִשְׁבְּתֶם־בָּהּ כִּי לָכֶם נָתַתִּי אֶת־הָאָרֶץ לְרֵשֶׁת אֲתָהּ. עַל דַּעְתִּי זֶה מֵלוֹת עֵשֶׂה הִיא. יוֹלֵה אוֹתָם שֵׁשֶׁבֶן צֹרֶן וְיִירָשׁוּ אוֹתָהּ כִּי הוּא נִתְּנָה לָהֶם, וְלֹא יִמָּאֲסוּ בְּנַחֲלַת ה'! ... וּמֵה שֶׁהִפְלִיגוּ רִבּוֹתֵינוּ (כְּתוּבֹת קוּי) צִמְלוֹת הַיְשִׁיבָה צֹרֶן יִשְׂרָאֵל וְשֹׁאֲסוֹר לְלֶאֱתָ מִמֶּנָּה ... צִבְאָן נִלְטוּוּיָנוּ צִמְלוֹה הַזֶּה, כִּי בְּכַתּוּב הַזֶּה הִיא מֵלוֹת עֵשֶׂה. וְיִחְזִיר הַמֵּלוֹה הַזֶּה צִמְקוֹמוֹת רַבִּים: צֹרֶן וְקָטָן אֶת־הָאָרֶץ (דְּבָרִים ח:ח).

רמב"ן במדבר לג:ג

The Ramban explicitly links the prohibition to leave EY to the positive Torah mitzva to live there.

- Other reasons are given by the poskim for the prohibition, including:
  - Because one is actively removing oneself from the mitzvot that are dependent upon being present in Israel¹⁶.

11. אין יוצאין כו' - שמפקיע עלמו מן המלות.

רשב"ם בבא בתרא צא.

The Rashbam explains the reason for the prohibition is that one disconnects themselves from mitzvot by leaving EY¹⁷.

- Because Israel is kadosh¹⁸.
- Because prayer in Israel is much more effective, and the Jewish people need the zechut as many people as possible praying in EY!¹⁹

12. והטעם דאסור לצאת מפני שיש שם ישראל מועטים, בכדי שלא תשאר ריק מישראל. והם מתפללים בשלום כולנו, ותפילתם יותר מקובלת מתפילתינו, כדאיתא ערכין (לב): דקפיד קרא על יהושע דלא בעי רחמי על עבודה זרה, דבשלמא משה לא היה זכות ארץ ישראל.

שערי צדק שער משפטי הארץ חכמת אדם פרק יא סעיף יט

B3] RAMBAM

13. ז ומתיר לשפן בכל העולם חוץ מארץ מצרים. מן הימים הגדול ועד המערב ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה כנגד ארץ כוש וכנגד המדבר, הכל אסור להתנשב בה. בשלשה מקומות תורה שלא לשוב למצרים. שנאמר (דברים יז:טו) לא תספון לשוב בדרך הזה עוד. (דברים כח:טח) לא תספין עוד לראתה. (שמות די:ג) לא תספון לראתם עוד עד עולם. ואלכסנדריאה בכלל האסור. ....

ט אסור לצאת מארץ ישראל לחוצה לארץ לעולם²⁰. אלא ללמוד תורה או לשא אשה או להציל מן העפוי"ם. ויחזור לארץ. וכן יוצא הוא לסחורה. אבל לשפן בחוצה לארץ אסור אלא אם כן חזק שם הרעב עד שנעשה שוה דינר חטין בשני דינרין. במה דברים אמורים? כשהיו המעות מצויות והפרות בליקר. אבל אם הפרות בזול ולא ימצא מעות ולא במה ישתפר ואבדה פרוטה מן הכיס, יצא לכל מקום שימצא בו רוח. ואף על פי שמתיר לצאת אינה מידת חסידות שיהרי מחלון וכליון שני גדולי הדור היו ומפני צרה גדולה יצאו ונתחבבו בלתי למקום.

15. Many poskim however learn that the prohibition is rabbinic, similar to the prohibition of leaving Bavel - see Rambam Hilchot Melachim 5:12 below. See Avnei Nezer (YD 454), Igrot Moshe YD 1:120, Chochmat Adam Mishpetei Aretz 11:14, See also Sde Chemed Asufat Dinim, Ma'arechet Eretz Yisrael. If the prohibition is rabbinic, the heterim for business etc are more easily understood. Some poskim however (Maharitzat Siman 85) understand it to be a Torah prohibition, in which case the heterim are more difficult to explain. The Maharitzat writes that the source for the heter to leaving for business derives from kal vechomer from leaving Israel to go Egypt. If it is permitted regarding Egypt it is certainly permitted regarding other lands where the prohibition is not explicit in the Torah. One would need to examine how this logic applies to the other heterim - see below.

16. Rashbam Bava Batra 91b - above.

17. He does not specify whether this refers to (i) the general mitzva of living in EY; (ii) the extra mitzvot dependant on the Land that one can only do in EY; or (iii) the general concept that ALL mitzvot apply more fully in EY, or a combination of these.

18. Lechem Mishne Melachim 5:12.

19. Chochmat Adam, Sha'arei Tzedek, Sha'ar Mishpetei Eretz Yisrael 11:14.

20. Some poskim raise the question of whether 'leolam' here means that it is always prohibited, or that the prohibition is to leave for ever!

י גדולי החכמים היו מנשקין על תחומי ארץ ישראל ומנשקין אבניה ומתנגלגליו על עפרה. וכן הוא אומר (תהלים קב טו) כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחננו.
 יא אמרו חכמים כל השוכן בארץ ישראל עונותיו מחולין. שנאמר (ישעיה לגכד) וכל יאמר שכן חליתי העם הישב בה נשא עון. אפלו הלך בה ארבע אמות זוכה לחיי העולם הבא. וכן הקבור בה נתכפר לו. וכאלו המקום שהוא בו מזבח פפרה. שנאמר (דברים לב-מג) וזכר אדמתו עמו. ובפרענות הוא אומר (עמוס יז) על אדמה טמאה תמונת. ואינו דומה קולטתו מחיים לקולטתו אחר מותו. ואף על פי כן גדולי החכמים היו מולכים מתיקה לשם. צא ולמד מיעקב אבינו ויוסף הצדיק.
 יב לעולם ידור אדם בארץ ישראל אפלו בעיר שרפה עפו"ם ואל ידור בחוצה לארץ ואפלו בעיר שרפה ישראל. שכל היוצא לחוצה לארץ כאלו עובד עבודה זרה. שנאמר (שמואל א' כ"ט) כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' לאמר לך עבד אלהים אחרים. ובפרעניות הוא אומר (יחזקאל יג:ט) ואל אדמת ישראל לא יבאו. פשם שאסור לצאת מהארץ לחוצה לארץ כן אסור לצאת מבבל לשאר הארצות. שנאמר (ירמיה כ"ב) כבלה יבאו ושמיה יהיו.

רמב"ם הלכות מלכים פרק ה הלכה ז, ט-יב

The Rambam rules that it is permitted to live anywhere in the world, other than Egypt²¹. The prohibition is to LEAVE EY even temporarily. The Rambam however gives a number of heterim which justify leaving EY: (i) to learn Torah; (ii) to marry; (iii) to save one's money or possessions from confiscation by non-Jews, in each case on condition that one returns. The only heter to leave EY to live in chu'l is that there is famine in the Land or if one has no money to buy food. Even in these cases, there is as middat chasidut to remain in EY.

B4] SHULCHAN ARUCH

- The Shulchan Aruch does not rule this halacha directly, but includes a number of tangential rulings²².

14. ואלו מגלחין במועד... שבא בערב הרגל ולא היה שהות ביום לגלח, והוא שלא יצא מארץ ישראל לחוצה לארץ לטייל.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות חול המועד סימן תקלא סעיף ד

A person may shave on Chol HaMoed if they arrived back from a trip during Chag and had not been able to shave before. However this does NOT include someone who went a sightseeing trip from EY to chul!

15. (יד) והוא שלא יצא וכו' - פי' דמארץ ישראל לארץ ישראל או מחו"ל לחו"ל אף ציאל לטייל שאינו דבר מלוה אפי"ה מותר לו לגלח כשלא היה פנאי לגלח מצדו יום, כיון שילוחו ברשות היתב שלא עשה חיבור בזה. אבל מא"י לחו"ל אינו מותר אלא ציאל לכוויח או לראות פני חבירו דכוח חשיב דבר מלוה שמותר ללאת מא"י צשציל זה. משא"כ לטייל צעלמא דצכה"ג אסור ללאת מא"י לחו"ל לא התירו לו לגלח.

משנה ברורה סימן תקלא ס"ק יד

The Mishna Berura explains that the heter to shave on Chol HaMoed only applies if the trip was itself permitted - such as a tiyul within chu'l or within EY. But it is halachically prohibited to leave EY for a tiyul to chul! He does however rule that it is permitted to leave EY for a mitzva, and this would even include activities which are not direct mitzvot, such as making a living and visiting friends.

16. עבד שאמר לעלות לארץ ישראל, כופין את רבו לעלות עמו, או ימכור אותו למי שיעלהו שם. רצה האדון לצאת לחוצה לארץ, אינו יכול להוציא את עבדו עד שירצה. ודין זה בכל זמן, אפילו בזמן הזה שהארץ ביד עובדי כוכבים.

שולחן ערוך יורה דעה הלכות עבדים סימן רסו סעיף פד

The Shulchan Aruch rules that where a non-Jewish slave wishes to move to EY, the master is forced to move too, or sell the slave. So too, if the master wishes to move away from EY he may not take the slave against his will.

17. הכהן מוזהר שלא ליטמא במת... וכל ארץ העמים, אסור לכהן ליטמא בהן (ט"ז) - זה קאי בזמן שהיה טהרות צא"י.

שולחן ערוך יורה דעה הלכות אבילות סימן שסט סעיף א

The Shulchan Aruch includes a prohibition for Cohanim to leave EY to chu'l, which is tamei! This applies as long as the Cohanim are able to eat taharot (eg teruma) in EY²³.

21. The halachic parameters of the prohibition of living in Egypt, and how to square these with the reality that Jews (including the Rambam) have lived in Egypt throughout history, is beyond the scope of this shiur.
 22. The Satmar Rebbe, R. Yoel Teitelbaum (Va-Yoel Moshe, Yishuv Eretz Yisrael 133, Ikarim 7) notes that although the Rambam rules that it is prohibited to leave EY without a heter, this prohibition is not found explicitly in the Rosh, Tur or Shulchan Aruch. He suggests that, according to these authorities, the prohibition applies only when the majority of the Jewish People live in the Land of Israel. Today this is not (yet) the case, so the restriction may not be in force. Because the restriction is only rabbinic, he writes that one can follow the lenient opinions who do not record this prohibition.
 23. R. Shlomo Zalman Auerbach ruled that this is may even applied to Cohanim today. See Halichot Shlomo (Tefilla) Chap 10 fn 12 which notes that R. Auerbach ruled that, in addition to the general prohibition of leaving EY, Cohanim still had an extra prohibition. He also raised the question of whether Cohanim living in chu'l have a halachic obligation to leave for EY as soon as possible!!

C] PRACTICAL APPLICATIONS²⁴

C1] WHO IS BOUND?

18. פי' דרצנן דארץ ישראל מלוין לחצריהם בני מדינת הים שבאו ללמוד צ"י. ולהם היה מותר לשוב לבתיהם אבל אל בני ארץ ישראל היה חסור להם לצאת מן הארץ אל חו"ל. ולפיכך לא היו מלוין אותן אלא עד עכו....

חדושי הריטב"א גיטין עו:

The Ritva understands that visitors to EY who live in chu'l are allowed to leave to return home.

- Nevertheless, some say that the reason that the Lubavitcher Rebbe did not visit Israel was his concern that he may not be halachically permitted to leave.

C2] TEACHING/LEARNING TORAH

- One is permitted to leave EY temporarily to learn or teach Torah, on condition they return to EY²⁵.
- This would include shelichut to chu'l to teach Torah.

C3] MARRIAGE

- A man or woman is permitted to leave EY to marry, on condition they return to EY.
- This also applies to parents, looking for a shidduch for their child.
- Most poskim permit this, even if one could find a partner in EY but wishes to marry someone from chu'l.
- Some poskim permit moving permanently to chu'l if one cannot find a spouse in EY²⁶.
- Other poskim rule that there are sufficient wonderful learning institutions and potential marriage partners in Israel now and the heter to find these in chu'l is no longer applicable.²⁷

C4] BUSINESS

- One is permitted to travel to chu'l temporarily to support one's family if they cannot do so in EY. This is on condition that they return.
- If one is unable to find a suitable job in Israel to support their family, one may move to chu'l. The definitions of 'suitable' and 'support' will of course be subjective and, ultimately, one of the most important factors.

C5] MITZVOT

19. חד כהן אתא לגבי ר' חנינה א"ל מהו לצאת לצור לעשות דבר מצוה לחלוץ או לייבם? א"ל אחיו של אותו האיש יצא - ברוך המקום שנגפנו! ואת מבקש לעשות כיוצא בו!!

תלמוד ירושלמי מסכת מועד קטן פרק ג הלכה א

Chazal²⁸ prohibited a Cohen²⁹ from leaving EY³⁰ for the mitzva of Yibum.

- But we saw above the Gemara in Avoda Zara 13a which rules that a Cohen MAY leave EY to learn Torah or marry!

24. For many of the specific sources see Halachically Speaking - Leaving Eretz Yisrael - <https://thehalacha.com/wp-content/uploads/Vol16Issue7.pdf>. In practice, for all of these examples, a personal she'ela must be asked to a posek.

25. See Rambam, Hilchot Melachim 5:9 above, Kesef Mishne, Avel 3:14. See Shulchan Aruch, YD 372:1. Refer to Torah Shebe'al Peh 11:pages 69-76. Yechaveh Da'at 5:57. See Teshuvot V'hanhagot 1:843, Ohalecha B'amitecha 49:9.

26. Maharit Kiddushin 111a.

27. This is the position of R. Tzvi Yehuda Kook as quoted by R. Shlomo Aviner. R. Aviner's positions is summarized in <https://www.jewishpress.com/judaism/torah/bye-bye-dubai-on-the-prohibition-of-leaving-eretz-yisrael/2020/08/27/>. As with every news stories, it is likely that some of the details are wrong!

28. See also the parallel account in the Bavli - Ketubot 111a.

29. We dealt above with the question of whether the prohibition of leaving EY relates only to a Cohen or more generally. Here we are focusing on the issue of leaving for a mitzva.

30. Note that there is a parallel discussion concerning whether it is permitted for some people to leave Yerushalayim for other parts of EY. For instance, the Cohen Gadol is not permitted to leave Yerushalayim. Also, someone who came up to the Mikdash to bring a korban is required to stay over the night and leave the next morning. In these cases, some mefarshim understand that there is a parallel heter of leaving for the purposes of a mitzva.

20. **ללמוד תורה ולישא אשה** - פירוש ודעתו לחזור לא"י. דאילו אין דעתו לחזור אמר צטקות פ"צ (ק"א). אחיו של זה נשא עובדת כוכבים ומת - צרוך המקום שברגו - וזה ירד אחריו לחולה לארץ?
ודוקא צבך מלות שכן חסובות ללמוד תורה שגדול תלמוד תורה שמציא לידי מעשה ואשכ נמי דכתיב (ישעיה מה"י) לח-תכו צָרָאָה. אכל לשאר מלות לא. והכי משמע פ"ד דמגילה (כ"ז). אכל צשאלתות דרב אחא מפורש הך דקילי וכ"ש לשאר מלות שהם חסובות.

תוספות עבודה זרה יג.

Tosafot explains that the difference is leaving permanently (which is prohibited even for a mitzva) and leaving temporarily, which is permitted for a mitzva. Tosafot also quote a disagreement as to whether this heter applies to ALL mitzvot or only Torah and marriage.

21. רב אסי הוה ליה ההיא אמא זקינה. אמרה ליה - בעינא תכשיטין, עבד לה. בעינא גברא, נייעין לך. בעינא גברא דשפיר כותך. שבקה ואזל לארעא דישראל³¹. שמע דקא אזלה אבתריה, אתא לקמיה דרבי יוחנן. אמר ליה מהו לצאת מארץ לחוצה לארץ? א"ל: אסור. לקראת אמא, מהו? א"ל: איני יודע. אתרח פורתא הדר אתא, אמר ליה: אסי, נתרצית לצאת? המקום יחזירך לשלום. אתא לקמיה דרבי אלעזר, א"ל: חס ושלום, דלמא מירתח רתח! א"ל: מאי אמר לך? אמר ליה: המקום יחזירך לשלום, אמר ליה: ואם איתא דרתח לא הוה מברך לך. אדהכי והכי שמע לארונא דקאתי, אמר: אי ידעי לא נפקי.

קידושין לא:

Rav Asi had an elderly mother. She said to him: I want jewelry, [and] he made [jewelry] for her. [She said to him:] I want a man [whom I can marry, and he said to her:] I will seek [one] for you. [She said to him:] I want a husband who is as handsome as you. [At this point, he realized that she was senile, and that he would be unable to fulfill all her requests. Therefore,] he left her and went to Eretz Yisrael. [Rav Asi] heard that she was following him [to Eretz Yisrael]. He came before Rabbi Yochanan [and] said to him: What is [the halacha with regard to] leaving Eretz Yisrael [to go] outside of Eretz Yisrael? [Rabbi Yochanan] said to him: It is prohibited³². [Rav Asi further asked: If one is going] to greet his mother, what is [the halacha]? [Rabbi Yochanan] said to him: I do not know. [Rav Asi] waited a little [while, and] then came back [to him]. [Rabbi Yochanan] said to him: Asi, you are [evidently] determined to leave. May the Omnipresent return you in peace, [and he said no more. Rav Asi] came before Rabbi Elazar, [because he did not know how to interpret Rabbi Yochanan's statement.] He said to [Rabbi Elazar]: God forbid, perhaps he is angry [with me that I wished to leave? Rabbi Elazar] said to him: What [exactly] did he say to you? [Rav Asi] said to him: May the Omnipresent return you in peace. [Rabbi Elazar] said to him: If it is so that he was angry, he would not have blessed you. [Rabbi Yochanan certainly gave you permission to leave.] In the meantime, [while he was traveling to meet her, Rav Asi] heard that her coffin was coming, [i.e., his mother had died and her coffin was being brought to Eretz Yisrael.] He said: Had I known I would not have left³³, [as after his mother's death he was not obligated to leave Eretz Yisrael to honor her.]

קידושין לא:

The interface between the kibbud av ve'em and living in Eretz Yisrael is dealt with explicitly by Chazal and the poskim.³⁴

- As we saw above, the heter to leave for a mitzva is only on condition that one returns.
- As we saw in the Mishna Berura above, many poskim interpret 'mitzva' broadly, to include seeing friends³⁵. How far does this go?
- Most (but not all) poskim will rely on this to permit travel to chu'l for a family simcha³⁶.

C6] TOURING

- It seems clear that one is not permitted to leave Israel simply for touring, unless this also involves a mitzva.
- Is it a mitzva to see the wonders of creation around the world?
- R. Shaul Yisraeli³⁷ rules that it permitted to leave EY for any genuine 'need'. What constitutes a need? Physical? Spiritual?
- All poskim would allow travel to chu'l for health needs.

22. It seems reasonable that for things that have value, but are not a mitzva - e.g., to participate in cultural events in Chutz La-arezt, or to see landscapes that cannot be found in Eretz Israel - one is permitted to leave Eretz Israel. For if we permit a person to leave Eretz Israel in order to earn money, even if he is not currently suffering from hunger (that is to say, he leaves for luxuries), it is inconceivable that he should not be permitted to leave Eretz Israel for a cultural need!

R. Aharon Lichtenstein - The Prohibition of Leaving Eretz Yisrael³⁸

31. Tosafot Ri Hazaken explains that once she said that she wanted to marry a young handsome man, R. Asi realized that she was senile and he was not needed to care for her.

32. Some poskim understand that R. Asi was also a Cohen - see R. Kook, Mishpat Cohen 147.

33. Most poskim understand that his regret was leaving EY since there heter was to greet his live mother and not to honor her when dead. However, the Rashash understands that his regret is now having left Bavel since he blames himself for leaving his mother who chased after him and died en route.

34. We are dealing primarily here with the issue of leaving Israel. The halachic question of making aliya against the wishes of parents is complex and we dealt with it in previous shiurim. In principle, one is not required to listen to parents if they instruct one not to perform a mitzva. As such, parents may not halachically prevent a person from living in Israel. Nevertheless, every case is different and a posek must be consulted.

35. This is based on the Magen Avraham 531:7.

36. Minchat Yitzchak 3:26:7 writes that this halacha should not be followed in practice, since it contradicts the ruling of the Tashbatz (3:288) who implies that honoring parents is a sufficient reason for leaving EY, but not visiting relatives. However, if one is only leaving for a temporary visit, R. Weiss rules that one may be lenient, based on the opinions that the prohibition does not apply in these circumstances.

37. Shu't Eretz Chemda Vol 1 1:10.

38. <https://torah.etzion.org.il/en/prohibition-leaving-eretz-yisrael> Note that this is a transcription by a student of a shiur by R. Lichtenstein, and not his own words.

23. Q: What is the source which permits a vacation outside of Israel? A: I am not aware of one. See Rambam, Melachim 5:9.

R. Shlomo Aviner - <http://www.ravaviner.com/2010/12/shut-sms-96.html>

24. אבל בדעתו לחזור אסור לצאת שלא לצורך כלל, אבל בצורך כל דהו לא גזרו. ובטיוול ע"פ סברא לא נקרא צורך. ומכ"מ אם הולכים ליזמן מועט מאד לראות פלאי הטבע של יוצר בראשית ב"ה יש מקום לצדד להקל. כמוכן צריך להפך הכל לדרך מצוה, ועיין בבלי וירושלמי ריש פ"ג דמ"ק.

שו"ת שבט הלוי חלק ה סימן קעג

R. Wosner is lenient to allow leaving EY for a short touring trip to see the wonders of the world, as long as one's intention is leshem mitzva!

- Some poskim permit educational trips and family vacations that do not have a viable alternative in Israel.³⁹

C7] VISITING GRAVES OF TZADIKIM OUTSIDE ISRAEL

25. .... ועיין זר"י זשס פרי הארץ ח"ג כתב שאף אם יושב צא"י ונפשו איוות' להשתטח על קברי הצדיקים צח"ל, או יושב צירושלים ורוצה ללכת על קברי הצדיקים שצא"י, שרי לילך אדעתא לחזור ע"ש.

שערי תשובה סימן תקסח סעיף י

The Sha'arei Teshuva rules that someone living in Israel who feels the strong spiritual need to visit the graves of tzadikim outside Israel is permitted to do so, on condition that they return.

- Although some poskim rely on this position, many consider it to be weak on the basis that visiting graves is NOT a mitzva but a pious practice⁴⁰.
- R. Shlomo Zalman Auerbach is quoted as ruling that, if visiting the gravesite of a tzadik in chul is personally important to a person's connection to God, it is permitted. Nevertheless, he would also daven often by the gravesites of the Israeli soldiers buried on Har Herzl who sacrificed their lives for the nation. He would advise others that there was no need to travel far away to pray at the gravesites of great rabbis when so many tzadikim are buried right here in the IDF Military Cemetery.

C8] 'ROOTS TRIPS' AND POLAND TRIPS

- The poskim differ on the permissibility of such trips. Some permit them on the basis that connecting with one's heritage and strengthening one's Jewish identity and commitment is a mitzva.
- Other prohibit them. R. Shlomo Aviner is quoted as saying that a 'roots trip' to Europe is improper since a Jew's roots are not in Germany or Russia, but in EY.
- R. Aviner also rules that leaving EY to visit concentration camps is only acceptable if these trips are for youth who are totally estranged from Torah, Am Yisrael, and Jewish tradition.

C9] THE BOUNDARIES OF ERETZ YISRAEL

- The poskim debate whether it is permitted to go to Eilat, which is outside the boundaries of EY⁴¹, or if one requires one of the above heterim.
- R. Chaim Kanievsky asked his uncle⁴², the Chazon Ish, if it was permitted to go swimming at a beach wherein the ocean is the actual border of EY. The Chazon Ish responded that the area in which one swims is still considered within the boundary of EY⁴³.

39. See Bemareh Habazak IV:140, based on R. Shaul Yisraeli and <https://www.yeshiva.co/midrash/30100>

40. Note that the Vilna Gaon would not visit graves at all.

41. R. Moshe Stembuch (Shu't Moadim U'Zmanim 3:221) insists that one must keep 2 days Yom Tov in Eilat. See however Tzitz Eliezer 3:23 who disagrees. See also Shevet HaLevi 5:173.

42. Cited by R. Yitzchak Zilberstein - Avnei Chain 5:2.

43. Interestingly, the Chazon Ish did not respond that a short swim would not be considered 'leaving' EY for this halacha. According to this, would someone taking flying lessons be permitted fly outside the halachic boundaries of EY, or would it require a heter - eg for a mitzva. See however Tzitz Eliezer 13:22 who rules that a day trip would not be considered 'leaving' EY.

C10] DELAY IN CHU'L FOR NON-PERMITTED REASONS

- If one has already left EY with an appropriate heter - eg for a mitzva - may one stay longer for other purposes, eg touring?
- If the prohibition is rabbinic, there would certainly be more room for leniency.
- R. Shlomo Aviner is quoted as ruling that a person may enjoy the sights of nature outside the Land if he left temporarily to perform a specific mitzva and that it is even permissible to arrange a mitzva-focused trip outside Israel in order to see beautiful sights because a mitzva performed not for the sake of heaven is still a mitzva.
- Some poskim take into account the view of the Maharit⁴⁴ that the prohibition of leaving EY is only if the intent is to settle permanently in the Disport.⁴⁵

D] CLOSING THOUGHTS FROM R. OVADIA YOSEF

26. **בסיכום:** מותר לצאת מארץ ישראל לחוץ לארץ לצורך פרנסה ולסחורה, ובלבד שיהיה על מנת לחזור לארץ בהקדם, אבל להשתקע בחוץ לארץ אסור. ואסור לצאת מארץ ישראל לחוץ לארץ לטייל אפילו על מנת לחזור לארץ ישראל. ומותר לצאת לחוץ לארץ ללמוד תורה ולישא אשה על מנת לחזור לארץ ישראל. וכן מותר לצאת בשליחות המוסדות הרשמיים בארץ ישראל, ללמד תורה לבני ישראל בגולה, ולחזקם בתורה וביראת ה'. ואפילו אם נסתיים הזמן שהוסכם עליו עם המוסדות שבארץ ישראל, רשאי להמשיך ללמד תורה, ולהגדיל תורה ולהאדירה, עד אשר ימצא ממלא מקום מתאים, ואז יחזור לארץ ישראל.

והיורדים מארץ ישראל לחוץ לארץ ויושבים שם ישיבת קבע להתעשר ולהרבות נכסים ולרשת משכנות לא להם⁴⁶, ולהתענג על סיר הבשר, ומואסים בארץ חמדה, גדול עונם מנשוא, וגורמים גלות להם ולזרעם אחריהם. ולפעמים יגרמו לבניהם טמיעה והתבוללות. ועליהם אמרו חז"ל כל היוצא מארץ ישראל לחוץ לארץ כאילו עובד עבודה זרה, ודומה כמי שאין לו אלוה. וסופם לרדת מנכסיהם ולהשאר בחוסר כל. וכמו שכתב בשער החצר סימן רפז. ומכל מקום אין להתייאש מהם, וצריכים לנסות להשפיע עליהם בדרכי נועם לשוב לארצינו הקדושה ולחנך את בניהם לתורה, שאין לך תורה כתורת ארץ ישראל. ואם ראשיתם מצער אחריהם ישגא מאוד⁴⁷. ויהי רצון שיקויים במהרה הפסוק: (ישעיהו לה:י) וּפְדוּנֵי אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יִבְאֵוּ צִיּוֹן בְּרָנָה וְשִׂמְחַת עוֹלָם עַל-דְּאֲשָׁם.

שו"ת יחווה דעת חלק ה סימן נו

R. Ovadia Yosef ends his teshuva on the issue with a summary of the halachot, sharp criticism of Israelis who have made yerida without any proper justification, and a call to reach out in love to those Israelis⁴⁸ in chu'l to persuade them to return to EY!

44. Kiddushin 31b.

45. See Shevet Halevi 5:173; Yechaveh Da'at 5:57; Tzitz Eliezer 11:94, 14:72; Magen Avraham 531:7; Tashbetz 3:288.

46. See Chabakuk 1:6.

47. See Iyov 8:7.

48. See <https://foreignpolicy.com/2011/07/05/the-million-missing-israelis/>